

OPTIMISMESPRONG CIJFERS SCP

Positivo's uit het niets in de meerderheid in Nederland

Al zeker tien jaar waren de optimisten in de minderheid in Nederland. Maar nu niet meer. Die omslag stelt onderzoekers nog voor een raadsel.

Hanne Obbink
REDACTIE BINNENLAND

Opeens beginnen Nederlanders erin te geloven: het gaat de goede kant op met het land. Eind vorig jaar was nog slechts een derde van de bevolking die mening toegedaan, inmiddels is dat aandeel gegroeid tot de helft. Het percentage pessimisten nam tegelijkertijd af van 57 naar 38. Een ware 'optimismesprong', zegt het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Elk kwartaal peilt het Sociaal en Cultureel Planbureau de stemming in Nederland en dat doet het al vele jaren. Maar nooit eerder zagen de onderzoekers zo'n grote en plotselinge groei van het aantal optimisten als in de afgelopen maanden. SCP-onderzoeker Paul Dekker krabt zich erover achter de oren. "Heel eerlijk gezegd: we zijn er zelf ook nog niet uit hoe die sprong te verklaren is."

Het gemiddelde humeur van de Nederlanders schommelt weliswaar voortdurend. Maar op de vraag of het 'met Nederland eerder de goede dan de verkeerde kant op gaat', antwoordt een bijzonder royale meerderheid al tien jaar lang steevast: de verkeerde. Nog maar een jaar geleden was nauwelijks meer dan een kwart optimistisch gestemd over de toekomst. De

diepste somberheid over de economie had Nederland toen al een aantal jaren achter de rug en ook het vertrouwen in de politiek vertoonde al een tijdje een voorzichtig opwaartse trend. Maar toch bleven al die tijd de pessimisten de overhand houden.

Tot afgelopen kwartaal. Alleen onder laagopgeleiden en mensen met een laag inkomen zijn nog meer pessimisten dan optimisten te vinden. Mannen zijn gemiddeld genomen iets positiever dan vrouwen, en jongeren en ouderen zien de toekomst van het land met wat meer vertrouwen dan de groep ertussenin. Maar in al deze bevolkingsgroepen, geen enkele uitgezonderd, is het optimisme met een flinke sprong omhoog gegaan.

'Ophouden met zeuren'

Degenen die nu nog somber zijn, verwijzen vaak naar zaken als normen en waarden en wederzijds respect ('steeds minder'). Ook maken zij zich zorgen over buitenlanders en vluchtelingen ('te veel'). Optimisten noemen vaak de economie als argument voor hun positieve blik: de crisis is voorbij, de werkloosheid daalt, de voorspoed neemt toe.

Maar vanwaar die 'optimismesprong'? Vaak hebben sterke schommelingen in de stemming van Nederlanders te maken met gebeurtenissen in het nieuws, weet Dekker uit ervaring, maar zo iets deed zich de afgelopen maanden niet voor. Behalve misschien de publiciteit rond een rapport van het SCP zelf, half december, met de boodschap dat Nederland de afgelopen 25 jaar niet cynischer of rechter is geworden. "Dat gaf een veel positiever beeld van Nederland dan veel mensen verwachtten", zegt hij. "Maar

hoe groot de invloed daarvan is? Daarover valt slechts te speculeren."

Dekker spreekt voorzichtig van een 'brede omslag' in de publieke opinie die misschien al langer in aantocht was en nu zichtbaar wordt. 'Laten we ophouden met zeuren', zo omschrijft hij de stemming die nu post gevat heeft. "Je ziet het ook in de politiek, bij zulke uiteenlopende partijen als de VVD en GroenLinks. Die brengen niet langer de boodschap 'oh, wat erg', maar leggen meer nadruk op 'het kan beter'."

Is dat toegenomen optimisme een bevlieging of zal het beklijven? Dekker durft het nog niet te zeggen. Komende maand gaan de SCP-onderzoekers opnieuw op pad om de stemming in het land te peilen. "We zijn zelf ook erg benieuwd naar onze bevindingen van komend kwartaal. Dus ja, die vraag is een mooie cliffhanger."

POSITIVITEITSPIEK

'Misschien geeft de lente wel het laatste zetje'

Anne Wijn
REDACTIE BINNENLAND

Hoe komt het dat ineens de helft van de Nederlanders de toekomst van het land zonnig inziet – tegen slechts een derde eind vorig jaar? Verschillende dingen komen samen, vermoeden wetenschappers. "Optimisme is modegevoelig," zegt Ruut Veenhoven, gelukssocioloog aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. "De vergelijking is zelfs vrij letterlijk te maken: als korte rokjes in zijn, weet je dat er een moment komt dat lange rokjes weer in de mode komen en andersom. Met optimisme is dat net zo. We hebben een tijdje wat meer gesomberd, dan komt er vanzelf weer een periode van optimisme. Je weet alleen niet precies wanneer." Nu dus. Maar waarom precies nu?

Een eenduidig antwoord kan de wetenschap daar niet op geven. Het lijkt een samenloop van omstandigheden. Veenhoven: "Een collectief gevoel van optimisme wordt sterk beïnvloed door externe factoren. De vele berichten over de aantrekkende economie, de dalende werkloosheid, de stijgende huizenprijzen. De media werken mee. Journalisten willen misschien onbewust ook weer meer opgewekte verhalen maken."

Vooraf veel positieve berichten over de economie lijken bij te dragen aan een rooskleurig toekomstbeeld. Ruud Muffels, hoogleraar sociale economie aan de Tilburg University: "Mensen worden snel optimistisch over de economie.

Nog voor ze het voelen in hun portemonnee. Toen de economie na de crisis begon aan te trekken, gingen mensen direct meer uitgeven. Terwijl de lonen nog niet eens waren gestegen."

Positieve geluiden over de toekomst hebben dus al snel effect op het collectieve gevoel van optimisme. Neem daar het gegeven bij dat na een sombere periode altijd een vrolijkere periode aanbreekt en de bal begint te rollen. Veenhoven: "Dat de lente op komst is kan het laatste zetje geven voor een positiviteitspiek."

Self-fulfilling prophecy

Optimisme werkt bovendien als een self-fulfilling prophecy, zegt Bertus Jeronimus, onderzoeker naar geluk en emoties aan de Rijksuniversiteit Groningen. "Optimisme betekent een gevoel van controle over de toekomst. Mensen die zich optimistischer voelen, werken harder en doen het daardoor beter. Ze verdienen bijvoorbeeld meer geld, maar zijn ook geneigd meer te sporten en gezonder te eten. En als je vrolijk bent, zijn mensen aardiger tegen je en loopt het leven soepeler." Dat alles maakt mensen vervolgens nog positiever.

Het is eigenlijk precies wat psychologen proberen te doen wanneer ze iemand behandelen die zich slecht voelt, zegt Jeronimus: diegene weer een positief gevoel geven over zijn of haar mogelijkheden. Zodat hij of zij weer gaat investeren in zijn of haar eigen toekomst. "Dus eigenlijk is deze optimistische houding een soort collectieve therapieessie."

THE PASSION IN DE BIJLMER

Duizenden mensen hebben gisteravond in de Amsterdamse Bijlmer meegelopen met The Passion, of waren toeschouwer van dit Paasspektakel. Deze moderne kruisweg begon bij de 'Boom die alles zag', de plek waar 25 jaar geleden een Boeing 747 neerstortte. Het enorme witte kruis werd van hier vervolgens door de multiculturele wijk met 150 kerkgenootschappen naar het Arena-park gedragen, aan de voet van het stadion. Oud-journaalpresentator Noraly Beyer, die zelf in de Bijlmer heeft gewoond, wist tussen de muziektopredens door zo'n beetje alle moderne problematieken aan te stippen. Zo kwam het oude paasverhaal in 2018 aan, met de hoop ziekte en eenzaamheid te overwinnen, de wens woningnood op te lossen, en zelfs verpaupering, verkeersproblematiek en criminaliteit. Mensen thuis konden de show niet alleen via tv volgen, maar op internet ook een 'virtuele processie' meelopen.

FOTO OLAF KRAAK, ANP

